

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

No7
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiyaga fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 202 sahifa,
1-iyul, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Umarova H. O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti rektori

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik

Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik

Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor

Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor

Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor

Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor

Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor

Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor

Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)

Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)

Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)

Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)

Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)

Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent

Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor

Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor

Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor

G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)

Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti

Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor

Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)

Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)

Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent

Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori

Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)

Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari

Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Umarova H. O'. – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Rector of the Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Konvergent tahririyat mas'uliyati: Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonini yoritish tendensiyalari	16
Doniyorov Salim Musurmonovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy bilimlarini shakllantirish.....	23
Nazarov Odil Omanqulovich	
"Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ijtimoiy-pedagogik hamkorlikning o'rni	27
Abirova Umida Nazarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda uchraydigan nutq nuqsonlarini oldini olish va uning ahamiyati	30
Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li	
Pedagogik jarayonda axloqiy qarashlarni shakllantirish usul va vositalari	34
Xudoykulova Shaxlo Mamaniyozovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining ijodkorligini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarning ahamiyati	38
Salimova Dilmira Farxodovna	
Aholining iqtisodiy axborot savodxonligini oshirishdagi muammo va kamchiliklar	41
Rajabov Asliddin Xolmirzayevich	
Favqulodda vaziyatlar yo'nalishi ta'limida muloqotning ahamiyati.....	44
Boltayev Baxtiyor Yunusovich	
Biologiya ta'limi va raqamli texnologiyalar	48
E. Po'latova	
Boshlang'ich ta'limga tayyorlov guruhi bolalarini kasbga yo'naltirishda stem yondashuvining ahamiyati ...	51
Egamova Ravshanoy Surobjonovna	
O'zbekiston TIMSS natijalarini qanday yaxshilashi mumkin?	
Innovatsion ta'lim yondashuvlari va samarali strategiyalar.....	55
G'ayniddinov Shayxislom Tolibjon o'g'li	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda mutaxassislar hamkorligi	60
Isayeva Mushtariy Alisher qizi	
Developing Student's Critical Skills Through Technology-Enhanced English Lessons	63
Mavlonova Dildora Shuxrat qizi	
Bahrom Ro'zimuhammad she'rlarini o'qitishda integratsiya usulidan foydalanish	67
Nomozova Dilobar Suyun qizi	
Aksiologik yondashuvlar asosida bo'lajak pedagoglarda altruizm ko'nikmalarini shakllantirish: bosqichlar va tamoyillar	72
Norboyeva Moxigul Shavkat qizi	
3D Modeling of Virtual Chemical Laboratories	75
Qayumov Jamshid Ma'rufjon o'g'li	
Fostering Metacognitive Skills in Efl Learners Through Ai-Supported Instruction: a Review of Recent Literature	80
Ruzieva Maftuna	
Onlayn va gibril ta'lim sharoitida mashinasozlik texnologiyasi faniga qiziqishni oshirishning nazariy asoslari.....	85
Sarimsakova Soxibaxon Raxmonjanovna	
Loyihalashtirilgan integral darslar samaradorligi (9-sinflar uchun "Metallar va ularning umumiy xususiyatlari" mavzusida)	88
Sharipova Hakima Shavkatovna	
Metacognition and Self-Regulated Learning	92
Turayeva Nazira Ibragimovna	
Методические возможности совершенствования обучения научной письменной речи на основе коммуникативно-деятельностного подхода	95
Меденцева Наталья Петровна	
Transformatsion jarayonlarda tibbiyot oliy ta'lim muassasalari raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari	100
Jonibekov Jasur Jonibekovich	

O'zbek milliy musiqasi: boy madaniyat va san'atning ajralmas qismi.....	105
Rustamova Maxsuma Farxodbek qizi	
Sharq va G'arbda tibbiyot fanlarining yaratilishi tarixi.....	108
Bakayev Najmiddin	
Didaktik o'yinlar bola faoliyatining asosiy vositasi sifatida.....	112
Egamova Madina Qobil qizi	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarining konvergent-kreativ tafakkurini takomillashtirishning didaktik asoslari.....	116
Egamova Shukriya Amanovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida universal ta'lim faoliyatlari orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish imkoniyatlari	119
G'aybullayeva Nafisaxon Nosirjon qizi	
Matematika o'qitishning klassik metodlaridan zamonaviy usullarga o'tish	124
G'ofurov Jamoliddin Xusniddinovich	
Jahon miqyosida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	128
Hoshimova Dilnoza Boymirzoyevna, Mahmudova Zulfiya Homidovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning prognostik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari.....	131
Ikromova Munisa Sheraliyevna	
Bo'lajak muhandislarni kasbiy tayyorgarligini grafik ma'lumotlar asosida oshirishning didaktik asoslari	134
Jumanazarova Zuhra Qosimjonovna	
Sport va jismoniy tarbiya pedagogikasida innovatsion metodlar	138
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish	141
Jumayeva Sarvinov Ilhombekovna	
Talabalarda nutqiy tarkibiy tuzilmalarni shakllantirish texnologiyasi	145
Kiyamova Maxbuba Sultanovna	
Innovatsion yondoshuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning amaliy jihatlarini	148
Mamadiyev Jamol	
Ingliz tili matnlarini o'rganishda 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirish va tatbiq qilishning samarali usullari.....	152
Sharipova Firuza Mehriddinovna	
Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli	155
Tursunov Hojiakbar Hamidullo o'g'li	
Maktabgacha ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim – pedagogik muammo sifatida.....	159
Xallovkova Maksudaxon Ergashevna	
Altruistik xulq-atvorning shaxsiy va ijtimoiy determinantlari.....	162
Xatamova Ferangiz Ibodulloevna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik mahoratini teatr pedagogikasi vositalari orqali rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	166
Xudoyberganova Matluba Qulsoxatovna	
Refleksiv yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va afzalliklari.....	170
Yodgorova Gulrux Farhodovna	
Совершенство методики формирования компетентности будущих студентов-искусствоведов в условиях цифрового образования.....	174
Юлдашев Эргаш Сабинович	
O'z-o'zini rivojlantirish tushunchasi va uning pedagogik mohiyati.....	177
Kudenov Temurbek Maxsetbaevich	
Boshlang'ich sinf o'qish darslarida hikoya janrini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish dolzarb muammo sifatida	180
Ergasheva Shoxida Nurmuxammadovna	
Ingliz tili darslarini interaktiv tashkil etishda raqamli ta'lim vositalarining o'rni va metodik yondashuvlar	185
Raxmatullayeva Barno Baxtiyor qizi	
The Effectiveness of Using Podcasts to Enhance Listening Comprehension and Vocabulary Acquisition in Secondary School English Classes	189
Meliboyev Zuxriddin Isroil ugli	

O'zbekiston tarixi darslarida pedagogik improvizatsiyani texnologiyalashtirish va raqamlashtirish imkoniyatlari	192
Ergasheva Muhayyoxon G'anijonovna	
Tasviriy faoliyat vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning samaradorligi.....	196
Arslanova Umidaxon Komiljon qizi	

INGLIZ TILI MATNLARINI O'RGANISHDA 6-SINF O'QUVCHILARINING GRAMMATIK KOMPETENSIYASINI OSHIRISH VA TATBIQ QILISHNING SAMARALI USULLARI

Sharipova Firuza Mehrididinovna

NavDU 2-bosqich tayanch doktoranti,
Navoiy innovatsiyalar universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada 6-sinf o'quvchilarining ingliz tili matnlari asosida grammatik kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Grammatik bilimlarni matn asosida o'rgatish orqali o'quvchilarda real hayotiy kontekstda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirish, grammatika qoidalarini izolyatsiyalangan holatda emas, balki kontekstual yondashuv asosida o'zlashtirishning afzalliklari yoritiladi. Shuningdek, matnlarni chuqurroq tahlil qilish orqali grammatik tuzilmalarning shakl va ma'no jihatdan qanday ishlashini anglash mumkinligi ko'rsatib beriladi. Maqola davomida dars jarayonida foydalaniladigan interaktiv metodlar, topshiriq turlari va baholash mezonlariga ham e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: grammatika, kompetensiya, matn asosida o'qitish, tahlil, 6-sinf, ingliz tili, kontekstual yondashuv, coherence, cohesion.

Abstract: This article analyzes the issues related to the development and formation of grammatical competence in 6th-grade students through English texts. It highlights the advantages of teaching grammar within a textual context rather than through isolated rules, allowing students to apply their knowledge in real-life situations. The study also demonstrates how in-depth text analysis can help learners understand how grammatical structures function in terms of both form and meaning. The article also discusses interactive methods, task types, and assessment criteria used during English language lessons.

Key words: grammar, competence, text-based instruction, analysis, 6th grade, English language, contextual approach, coherence, cohesion.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы формирования и развития грамматической компетенции у учащихся 6-го класса на основе английских текстов. Освещаются преимущества обучения грамматике не в изолированной форме, а в контексте, что способствует развитию навыков применения грамматических правил в реальных жизненных ситуациях. Также показано, как с помощью глубокого анализа текста можно понять особенности функционирования грамматических структур с точки зрения формы и значения. В статье также уделяется внимание интерактивным методам, видам заданий и критериям оценивания, применяемым в учебном процессе.

Ключевые слова: грамматика, компетенция, обучение на основе текста, анализ, 6-й класс, английский язык, контекстуальный подход, когерентность, когезия.

KIRISH

Bugungi kunda xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini o'rganish global ehtiyojga aylangan. O'zbekiston umumta'lim maktablarida ham ingliz tilini erta bosqichlarda o'rgatishga alohida e'tibor qaratilmoqda. 6-sinf o'quvchilari aynan shu bosqichda tilning grammatik asoslarini puxta egallashlari lozim. Ingliz tili grammatikasini o'rganishda matn asosida yondashuv eng samarali metodlardan biri sifatida maydonga chiqmoqda.

Odatda an'anaviy darslarda grammatik qoidalar alohida, muloqot kontekstidan ajralgan holda o'rgatiladi. Ammo bu yondashuv cheklangan samaradorlikka ega. Chunki til bu faqat grammatik strukturalar emas, balki mazmuniy va kommunikativ vositadir. Shu sababli grammatikani matn asosida, kontekstdan ajralmagan holda o'rgatish – tilni real sharoitda qo'llashga tayyorlaydi. Grammatik kompetensiya va matn asosida o'rganishning afzalliklari. Grammatik kompetensiya – bu o'quvchining grammatik bilimlarini mos kontekstdagi nutqda qo'llay

olish malakasidir. Bu kompetensiyani mustahkamlashda matn asosida o'qitish (text-based instruction) metodikasi hozirgi kunda eng ilg'or va samarali usullardan biri hisoblanadi.

Har qanday chet tilini o'rganishda o'sha tilga mansub haqiqiy (target) matnlar bilan ishlamasdan to'laonli kompetensiyaga ega bo'lish deyarli imkonsiz. Chunki matnda: so'zlarning grammatik shakli, gaplarning tuzilishi, zamon, modal fe'llar, olmoshlar, predloglar, bog'lovchilar va ulardan foydalanish uslubi real til kontekstida uchraydi va muloqot maqsadiga xizmat qiladi. Matn asosida o'rgatishda o'quvchi grammatikani hayotiy mazmunga bog'laydi.

Matnni faqat o'qish emas, balki chuqur tahlil qilish, ya'ni: fe'l zamonlarini aniqlash, gaplarning tuzilishidagi grammatik birliklarni ajratish; olmoshlar va bog'lovchilarning matndagi rolini anglash; matndagi coherence (mazmuniy izchillik) va cohesion (grammatik bog'liqlik) mexanizmlarini tushunish – tilni chuqur o'zlashtirishga olib keladi. Bu esa grammatika qoidalarini me'yoriy yodlash emas, balki funktsional ravishda anglash va tatbiq qilishni ta'minlaydi.

Cohesion va Coherence orqali grammatika o'rgatish. Matn tarkibidagi gaplar mazmunan va grammatik jihatdan o'zaro bog'langan bo'lishi kerak. Shuning uchun dars jarayonida: coherence – fikrlar izchilligini, cohesion – grammatik vositalar orqali bog'lanishni (bog'lovchilar, olmoshlar, fe'l shakllari) tahlil qilish o'quvchilarni nafaqat grammatik, balki mantiqiy va funktsional tahlil qilishga o'rgatadi. Masalan, quyidagi matnni olaylik: Tom wakes up early. He eats breakfast and walks to school. His best friend joins him on the way. Bu yerda "he", "his" kabi olmoshlar cohesion hosil qilmoqda; uchta gap esa bir g'oya atrofida izchil bog'lanib, coherenceni hosil qilmoqda. O'quvchi ushbu tuzilmalarni grammatik, semantik va stilistik jihatdan tahlil qilganida – u endi grammatika qoidalarini mustaqil tatbiq qila oladi.

Grammatikani matn asosida o'rgatish texnikalari. 6-sinf o'quvchilari uchun quyidagi metodik yondashuvlar samarali hisoblanadi:

1-jadval: Grammatik kompetensiya va matn asosida o'rganishning afzalliklari

An'anaviy yondashuv	Matn markazli yondashuv (TBI)
Qoidalar izolyatsiyada o'rganiladi	Qoidalar real matn kontekstida kashf etiladi
O'quvchi ko'pincha reproduktiv	O'quvchi analitik va ijodiy
Til formaga qaratiladi	Til forma + funktsiya + mazmunga qaratiladi
Motivatsiya pasayishi mumkin	Real mazmun sabab motivatsiya yuqori

Grammatik kompetensiya – nafaqat qoidalarni bilish, balki ularni mazkur kontekstda to'g'ri qo'llash malakasi. Matn markazli yondashuv ushbu malakani tabiiy ravishda shakllantiradi.

Matn asosida savol-javoblar. Matndan keyin grammatikaga oid savollar: "Which tense is used here?" "Find all pronouns and explain their references."

Transformatsiya mashqlari.

- matndagi gaplarni boshqa zamonga o'tkazish;
- fe'l shakllarini o'zgartirish;
- kontekstli yozma topshiriqlar;
- matn asosida yangi hikoya yoki dialog tuzish;
- matnga o'xshash yangi situatsion parcha yaratish.

2-jadval: Samarali metodlar va topshiriq turlari (6-sinf misolida)

Metod	Misol topshiriq	Maqsad
Savol-javob	"Which tense is used here?"	Zamonni ajratish, analitik fikrlash
Transformatsiya	Gaplarni Past → Present Perfect	Qoidalarining moslashuvchan qo'llanishi
Kontekstli yozish	Berilgan matn asosida diyalog tuzish	Ijodiy va funktsional qo'llash
Grammar games	Sentence Puzzle, Tense Race	Faol ishtirok, motivatsiya
Semantik xarita	Personajlar bog'liqlik zanjiri	Coherence/Cohesionni vizuallashtirish
Audio-matn	Eshitilgan hikoyadan modallarni topish	Eshitib-anglash va grammatika integratsiyasi

Interaktiv tahlil: Guruh bo'lib gaplar orasidagi bog'lovchi vositalarni aniqlash; matndagi semantik zanjirlarni chizish (masalan: kim → u → uning do'sti...).

Tatbiq qilish va baholash: o'rganilgan grammatik bilimlarni real vaziyatda qo'llay olish – bu til o'rganishdagi asosiy mezondir. Baholashda quyidagi jihatlar hisobga olinadi:

- matndagi grammatik birliklarni to'g'ri aniqlay olish;
- matnga mos gaplar tuzish;
- matn tahlilidan foydalangan holda mustaqil fikr ifodalash;
- gaplar orasidagi bog'liqlikni (cohesion va coherence) tushuna olish.

XULOSA

Matnga asoslangan yondashuv 6-sinf o'quvchilarining grammatik kompetensiyasini oshirishda eng samarali strategiyalardan biridir. Bu usul grammatikani alohida o'rgatmaydi, aksincha, tilni mazmun va kommunikatsiya vositasi sifatida talqin etib, o'quvchini real muloqotga tayyorlaydi. Shuning uchun har qanday grammatik mavzu, avvalo, matn kontekstida kashf etilishi va tatbiq etilishi zarur.

Tilni o'rganishda grammatika juda muhim, ammo bu bilimlar real kontekst – ya'ni matn orqali mustahkamlanmasa, ularni amaliy qo'llash qiyin bo'ladi. Ingliz tilida matn asosida grammatika o'rgatish nafaqat samaraliroq, balki tilning ichki tizimini, strukturasini va semantik mexanizmlarini anglashga xizmat qiladi. Hozirgi zamon metodikalarida bunday yondashuvdan samaraliroq usul mavjud emas. Shunday ekan, ingliz tilini o'rgatishda har qanday grammatik qoidani o'rganishdan avval uni matn kontekstida tushunish va tatbiq qilishga e'tibor qaratish – o'quvchining tilda mustahkam poydevorga ega bo'lishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ellis, R. (2006). Current Issues in the Teaching of Grammar: An SLA Perspective. TESOL Quarterly, 40(1), 83–107.
2. Halliday, M. A. K., & Hasan, R. (1976). Cohesion in English. London: Longman.
3. Nation, I. S. P. (2009). Teaching ESL/EFL Reading and Writing. New York: Routledge.
4. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
5. Thornbury, S. (1999). How to Teach Grammar. Harlow: Pearson Education.
6. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching (5th ed.). White Plains, NY: Pearson Education.
7. Krashen, S. D. (1982). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford: Pergamon Press.
8. Littlewood, W. (2004). The Task-Based Approach: Some Questions and Suggestions. ELT Journal, 58(4), 319–326.
9. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2023). Umumta'lim maktablari uchun ingliz tili o'quv dasturi (5–9-sinflar uchun). Toshkent: XTAV nashriyoti.
10. Azizov, Z. (2021). Til o'qitish metodikasi: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.